

Т.В. Ландіна, Р.Л. Цебень, А.Ф. Гуменюк
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

© Ландіна Т.В., Цебень Р.Л., Гуменюк А.Ф., 2012

Розглянуто особливості обліку відтворення основних засобів із застосуванням інформаційних технологій, аспекти обліку витрат на утримання основних засобів, зменшення (відновлення) корисності. Особливу увагу приділено змінам у конфігурації “1С: Підприємство” щодо відображення облікових процедур зі створення та використання фонду відновлення.

Ключові слова: відтворення, інформаційні технології, корисність, основні засоби, фонд відновлення

PECULIARITIES OF REPRODUCTION FIXED ASSETS ACCOUNTING BY USING INFORMATION TECHNOLOGIES: MANAGERIAL ASPECT

© Landina T., Tseben R., Gumenuk A., 2012

The article is devoted the features of account of recreation of the fixed assets with application of information technologies. The aspects of account of charges are examined on maintenance of the fixed assets, diminishing (renewal) of utility. The special attention is spared changes in configuration of “1S: Pidpryemstvo” in relation to the reflection of registration procedures from creation and use of fund of renewal

Key words: recreation, information technologies, utility, fixed assets, fund of renewal.

Постановка проблеми

Основні засоби займають важливе місце в активах підприємств України, тому для підвищення ефективності використання першочергове значення має їх відтворення. Комп’ютерні технології для ведення бізнесу можуть бути різними: від правових баз даних типу “Юрисконсульт”, “Ліга: Закон”, які дають змогу швидко відшукати та роздрукувати необхідний законодавчий документ з бухгалтерського обліку, оподаткування, правового регулювання підприємницької діяльності, до потужних управлінських систем класу ERP, складовою яких є функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, модулями для прийняття рішень, які надають допомогу в досягненні основної мети підприємницької діяльності – отриманні прибутку. Для ведення бухгалтерського обліку існують спеціалізовані бухгалтерські програми різної складності, але не усі господарські операції, які відбуваються на підприємстві, відображені у них. Відтворення основних засобів є однією з таких ділянок. Отже, визначення шляхів застосування комп’ютерних інформаційних технологій в обліку відтворення основних засобів з метою отримання інформації для прийняття управлінських рішень має важливе теоретичне і практичне значення та свідчить про актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Великий внесок у розвиток теоретичних та методологічних засад обліку відтворення основних засобів, зокрема в умовах застосування інформаційних технологій, зробили українські

вчені М. Войнаренко, С. Івахненко, Є. Мних, Л. Нападовська, В. Пантелеев та ін. [1–5]. Результати їх досліджень мають велике значення для розвитку теорії і практики бухгалтерського обліку. Незважаючи на численність праць науковців, існують проблеми обліку основних засобів на підприємстві, до яких належать питання застосування інформаційних технологій в обліку їх відтворення.

Постановка цілей

Метою статті є розроблення рекомендацій щодо застосування інформаційних технологій в обліку відтворення основних засобів на підприємстві.

Виклад основного матеріалу

На сучасному етапі підприємства намагаються постійно підвищувати рівень ефективності використання основних засобів. Індикатором цього є обсяги виготовленої продукції, що залежать від екстенсивного та інтенсивного завантаження машин та обладнання, тобто від визначеного фонду часу продуктивного використання засобів праці протягом календарних періодів часу (доба, місяць, рік) та ступеня експлуатованості об'єктів основних засобів. Тому суб'єкти господарювання прагнуть вживати усіх необхідних заходів задля підвищення показників екстенсивного та інтенсивного навантаження, зокрема останнього, оскільки воно, хоча і потребує певних капітальних вкладень, але й приносить відповідні доходи.

Разом із цим, операції з поліпшення основних засобів мають відобразитися в бухгалтерському обліку. Причому саме ця ділянка обліку залишається однією із методологічно складних, а тому потребує уточнення та раціонального підходу. Як уже зазначалося, П(С)БО 7 (пп. 14 і 15) розподіляє витрати на ті, що підтримують, та ті, що збільшують майбутні економічні вигоди об'єктів основних засобів [6, с. 103].

З практичного погляду є деякі нюанси застосування пп. 14 та 15 П(С)БО 7. Зокрема, це документування витрат на ремонтні роботи, а також питання чіткого розмежування витрат на поліпшення і підтримання об'єкта основних засобів у робочому стані та їх обліку, що є досить актуальними і потребують деталізації на сучасному етапі розвитку практики бухгалтерського обліку.

Експлуатація та утримання у ході виробничого процесу об'єктів основних засобів супроводжується зменшенням їх економічної корисності, що проявляється у виникненні відхилень у технічному стані та невідповідності початковим якісним характеристикам та критеріям. Зменшення корисності є об'єктом постійного контролю на підприємстві, оскільки процес перегляду вартості активів повністю підпорядкований одному із принципів бухгалтерського обліку – обачності, який цілком чітко визначає неможливість завищення вартості основних засобів [7, с. 49].

Зменшення корисності суб'єкт господарювання оцінює, виявляючи ознаки втрати корисності основного засобу на дату балансу та причини їх виникнення. Наприклад, фізичне пошкодження об'єкта, падіння його ринкової вартості протягом звітного періоду тощо. Якщо втрати корисності справді спостерігаються, то необхідно, згідно з П(С)БО 28 “Зменшення корисності активів”, з'ясувати можливості і вигоди або від подальшого використання, або від реалізації такого основного засобу і, безперечно, порівняти отриману через розрахунки суму очікуваного відшкодування (вартості) із його балансовою вартістю та визначити наявні (потенційні) втрати із відповідним заповненням приміток до фінансової звітності щодо зменшення корисності того чи іншого засобу праці.

При цьому практично завжди виникають проблеми, які суб'єкти господарювання самостійно повинні вирішити. Зокрема, це стосується того, як визначити:

- достеменно перспективи отримання економічних вигод від експлуатації чи продажу основного засобу, тобто пов'язати його із грошовими потоками;
- ставку дисконту;
- та точно оцінити чисту вартість реалізації у випадку потенційної реалізації об'єкта основних засобів або їх групи. Особливо – як визначити справедливую вартість за відсутності активного ринку;

- вартість подальшого використання основного засобу, якщо підприємство прийняло рішення його не продавати, а надалі використовувати у господарській діяльності;
- які ризики впливають та як можна оцінити їх тощо [8, с. 10 – 11].

На основі отриманого результату дослідження щодо визначення втрат корисності об'єктом основних засобів згідно з рекомендованим алгоритмом бухгалтер має змогу обґрунтовано списувати втрати від зменшення корисності та відобразити їх у фінансовій звітності.

Отже, якщо на дату балансу сума очікуваного відшкодування за окремими основними засобами або їх групами менша від його (їх) залишкової вартості, то це означає, що суб'єкти господарювання повинні відобразити в обліку зменшення корисності, яке існує. Згідно з М(С)БО 36 “Зменшення корисності активів” сума очікуваного відшкодування є вищою з двох оцінок: чистої ціни реалізації чи вартості використання. Тобто під відшкодуванням розуміють більшу величину з двох можливих: або справедливую (ринкову) вартість, що зменшена на суму витрат, необхідних для реалізації об'єкта основних засобів, або дисконтовану вартість грошових потоків, що передбачають надалі одержати за допомогою його експлуатації та продажу після закінчення строку корисного використання.

Витрати на капітальний ремонт можуть бути визнані капітальними інвестиціями у тому випадку, якщо ціна купівлі активу уже відображає зобов'язання суб'єкта господарювання здійснити в майбутньому витрати на доведення його до стану, придатного для експлуатації. Наприклад, якщо підприємство придбало верстат для обробки дерева, але він не відповідає критеріям експлуатації, тобто необхідні ремонтні роботи, то усі здійснені витрати будуть відноситися на збільшення первісної вартості такого верстата, оскільки в майбутньому очікується отримання економічних вигод від його використання.

Облік витрат на утримання основних засобів, зокрема витрат з технічного нагляду, технічного обслуговування та ремонту, незалежно від суми та співвідношення до вартості основних засобів, які не збільшують майбутніх економічних вигод від використання об'єкта і здійснюються для підтримання його в робочому стані, не включаються до первісної вартості основних засобів, а відносяться на витрати періоду.

Для раціональної організації синтетичного та аналітичного обліку витрат на поліпшення основних засобів, що здійснюються упродовж декількох звітних періодів, пропонуємо відкрити субрахунок 156 “Витрати на поліпшення основних засобів, що збільшують майбутні економічні вигоди” (відповідно до П(С)БО 7), на якому акумулювались б усі витрати протягом періоду ремонту з подальшим віднесенням таких витрат на збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів.

З метою накопичення грошових коштів для відтворення і поліпшення об'єктів основних засобів ми обґрунтували необхідність створення фонду відновлення основних засобів. Сформувавши фонд відновлення пропонуємо за рахунок витрат підприємства на рахунку 429 “Фонд відновлення”, а його грошовим забезпеченням буде дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг).

Відповідно, під час нарахування амортизації необоротних активів формуватимуться такі бухгалтерські проведення:

- нарахування амортизації основних засобів:

Дт 831 “Амортизація основних засобів”

Кт 131 “Знос основних засобів”

- формування фонду відновлення:

Дт 85 “Інші затрати”

Кт 429 “Фонд відновлення”.

Витрати на ремонти і поліпшення, що приводять до збільшення економічних вигод підприємства, покривають за рахунок сформованого фонду відновлення.

Накопичення капітальних інвестицій на поліпшення основних засобів відображається бухгалтерськими проведеннями:

- сума без ПДВ:

Дт 156 “Витрати на поліпшення основних засобів”.

Кт 661 “Розрахунки за заробітною платою”.

Кт 631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”.

Кт 685 “Розрахунки з іншими кредиторами” та інші.

– ПДВ:

Дт 6415 “Розрахунки за податком на додану вартість”

Кт 631 “Розрахунки з вітчизняними постачальниками”

Кт 685 “Розрахунки з іншими кредиторами” та інші.

У разі введення в експлуатацію відремонтованого (модернізованого) об’єкта основних засобів накопичена сума капітальних інвестицій відшкодовується за рахунок створеного на підприємстві фонду відновлення і здійснюються такі бухгалтерські проведення:

– введення в експлуатацію відремонтованого (модернізованого) об’єкта:

Дт 103 “Будинки та споруди”.

Кт 156 “Витрати на поліпшення основних засобів”;

– використання фонду відновлення (для уникнення подвійного обліку витрат доцільно скористатися методикою обліку амортизації безоплатно отриманих необоротних активів):

Дт 429 “Фонд відновлення”.

Кт 424 “Безоплатно одержані необоротні активи”.

У ході амортизації поліпшених або відремонтованих об’єктів основних засобів сума амортизаційних відрахувань, що припадає на проведені поліпшення та ремонти, компенсується за рахунок доходів підприємства, що відповідає принципу відповідності доходів та витрат:

Дт 424 “Безоплатно одержані необоротні активи”

Кт 745 “Дохід від безоплатно одержаних активів”.

Виконавши дослідження, пропонуємо внести зміни в конфігурацію “1С: Підприємство” щодо відображення облікових процедур зі створення та використання фонду відновлення, а саме:

– в облікову політику підприємства введено додаткову константу “Процент в фонд оновлення” / “Відсоток в фонд оновлення” (рис. 1);

Код	Наименование	Значение
Номер релиза конфигурации	7.70.267. Служебная константа (не редактируется), с	7.70.267
Основная валюта	Основная валюта	Гривня
Списывать при вводе в эксплуатацию бал	Списывать при вводе в эксплуатацию балансовую с	Да
Оформлять отдельные платежные поруче	Оформлять отдельные платежные поручения для спе	1
Показывать мастер при старте	служебная константа для проверки необходимости н	2
Показывать остатки ТМЦ в документах	Показывать ли остатки ТМЦ в документах	Да
Проверяют ли дубли строк	если ДА, то документы с одним товаром в разных ст	Да
Проводки по кассе только кассовыми орд	Проводки по кассе только кассовыми ордерами	Да
Разрешать ли отрицательные остатки	Разрешать ли отрицательные остатки по складу, по с	Нет
Сворачивать по партиям при печати	Строки накладных, отличающиеся партиями, выводи	Да
Служебный ТМЦ	Служебный ТМЦ	Служебный ТМЦ
ТМЦ-бланки строгой отчетности	ТМЦ, на котором учитываем бланки строгой отчетно	Бланки строгой отчетности
Товары в ассортименте	Товар, который служит аналитикой по тем местам хр	Товары в ассортименте
Выводить ФИО сотрудников полностью	Выводить ФИО сотрудников полностью (или инициа	Нет
Флаг защиты таблиц	Флаг защиты таблиц	1
Формы на украинском	Формы на украинском языке	Да
Частичная отгрузка	Товар, который будет заполняться в табличную част	Частичная отгрузка товара
Процент в фонд оновления	Процент в фонд оновления	25

Рис. 1. Вікно “Список констант” / “Список констант”

– необоротного активу” відкрито додаткові реквізити “Інвестиції” / “Інвестиції” (для обліку капіталізованих витрат на поліпшення основних засобів) та “Удорожання” / “Подорожчання” (для обліку введення в експлуатацію поліпшених основних засобів і списання капіталізованих витрат за рахунок фонду відновлення), які активізуються за допомогою прапорця (рис. 2, 3, 4);

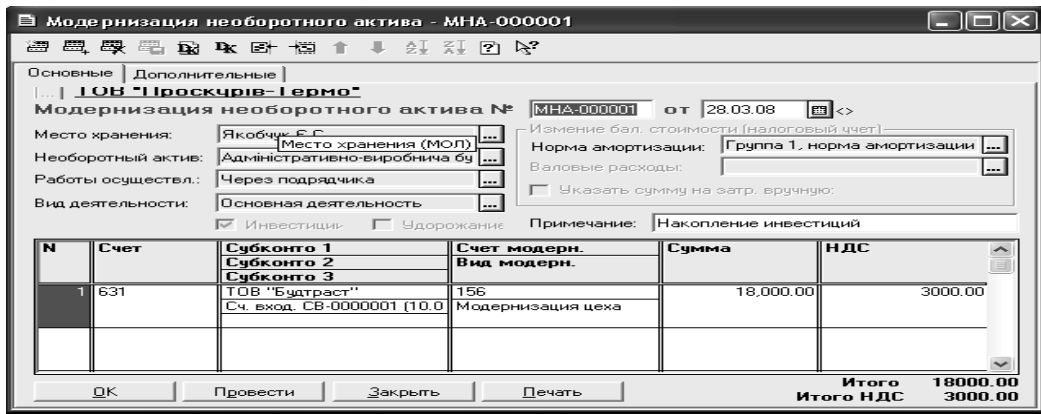

Рис. 2. Вікно документа “Модернізація необоротного актива” / “Модернізація необоротного активу”

Журнал проводок : Модерн. необ. акт. МНА-000001 (28.03.08)

Дата №	Дт	Субконто Дт	Кт	Субконто Кт	Валюта Курс	Кол-во Комментарий проводки Фирма	Вал. су...	Сумма	№ Ж
28.03.08 МНА-000001	156	Модернизация цеха	631	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000		Модернизация необ. активов ТОВ "Проскурів-Термо"		15,000.00	НА
28.03.08 МНА-000001	6415	Без НДС	631	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000		Модернизация необ. активов: Н. ТОВ "Проскурів-Термо"		3,000.00	НА
28.03.08 МНА-000001	ВР	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000 Продаж (придбє	ВР	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000 Продаж (придбє		Модернизация необ. активов: В: ТОВ "Проскурів-Термо"		15,000.00	НА
28.03.08 МНА-000001	ВР	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000 Продаж (придбє	ВР	ТОВ "Будтраст" Сч. вход. СВ-000 Продаж (придбє		Модернизация необ. активов: В: ТОВ "Проскурів-Термо"		-15,000.00	НА

Рис. 3. Бухгалтерські проведення сформовані документом “Модернізація необоротного актива” / “Модернізація необоротного активу” на етапі накопичення капітальних інвестицій

Операция (Модерн. необ. акт.) - МНА-000004

№: МНА-000004 от: 30.05.08 Сумма: 45,000.00 Документ: Модерн. необ. акт. МНА-000004 (30.05.08)

Содержание операции: Адміністративно-виробнича будівля Увеличение стоимости

№	Дт	Субконто Дт	Кт	Субконто Кт	Валюта Курс	Кол-во Комментарий Фирма	Вал. сум.	Сумма	№Ж
1	103	Якобчук Е.С. Адміністративно-вирс	156	Модернизация цеха		Модернизация необ. активов: увелич. с ТОВ "Проскурів-Термо"		45,000.00	НА
2	429	Адміністративно-вирс	424	Адміністративно-вирс		Модернизация НА: увелич. фонда обное ТОВ "Проскурів-Термо"		45,000.00	НА
3	ОСМ	Адміністративно-вирс С 01.01.2004, группа				Сумма модернизации ОС ТОВ "Проскурів-Термо"		45,000.00	НА

Рис. 4. Бухгалтерські проведення, сформовані документом “Модернізація необоротного активу” на етапі використання фонду відновлення

– в документі “Начисление износа необоротных активов” / “Нарахування зносу необоротних активів”, крім традиційного бухгалтерського проведення, передбачено формування бухгалтерських проведеннь з обліку формування фонду відновлення і амортизації капіталізованих витрат на поліпшення основних засобів (рис. 5, таблиця).

Журнал проводок : Начисл. износа НИ-0000075 (30.06.08)

Дата Номер	Дт	Субконто Дт	Кт	Субконто Кт	Валюта Курс	Кол-во Комментарий проводки Фирма	Вал. су...	Сумма	№ Ж
30.06.08 НИ-0000075 11	831	Основная деяте Содержание обл	131	Адміністративнс		Начислен износ ТОВ "Проскурів-Термо"		4,782.94	НА
30.06.08 НИ-0000075 12	85	Основная деяте Содержание обл	429	Адміністративнс		В фонд обновления ТОВ "Проскурів-Термо"		1,195.74	НА
30.06.08 НИ-0000075 13	424	Адміністративнс	745	Основная деяте		На доходы ТОВ "Проскурів-Термо"		264.92	НА

Рис. 5. Бухгалтерські проведення, сформовані документом "Нарахування зносу" щодо відремонтованого (модернізованого) об'єкта основних засобів

Відомість нарахування амортизації за Червень 2008 р. Основні засоби (бухгалтерський облік)

Назва	К-сть	Початкова вартість	Залишкова вартість	Метод розрахунку зносу
Инв. № 0001, Адміністративно-виробнича будівля	1.000	1,147,904-84	812,437-72	Прямолін. списання
Инв. № 0002, Дах адміністративно-виробничої будівлі	1.000	364,800-00	216,853-09	Прямолін. списання
Инв. № 0003, Котельня адміністративно-виробничої будівлі	1.000	59,547-27	35,397-41	Прямолін. списання
Инв. № 0007, Штамп 1501-0002 універсальний	1.000	4,935-00	678-39	Прямолін. списання
Инв. № 0008, Штамп 1501-0002 універсальний	1.000	1,495-00	205-39	Прямолін. списання

Ліквідац. вартість	Строк використ.	Норма амортизації	Розр. обсяг виробництва	Обсяг виробн. поточ. місяця	Сума зносу	В фонд оновлення	На дохід
0	240	-	-	-	4,782-94	1,195-74	264-92
0	180	-	-	-	2,026-67	506-67	0-00
0	180	-	-	-	330-82	82-71	0-00
0	80	-	-	-	61-69	15-42	0-00
0	80	-	-	-	18-69	4-67	0-00

Висновки

На сучасному етапі розвитку та за постійних змін нормативно-правового забезпечення обліку об'єктів основних засобів виникає суперечність між технічними можливостями програмного продукту "1С: Предприятие", управлінськими й обліковими процесами та явищами на підприємствах. Тому використання розробленого та запропонованого алгоритму для обліку об'єктів основних засобів дає змогу поєднати поставлені завдання в єдиний робочий процес, врахувати всі нюанси та недоліки чинного законодавства з обліку об'єктів основних засобів, полегшити роботу обліковців і загалом відкриває нові можливості для здійснення фінансового прогнозування витрат на поліпшення основних засобів та мобілізації резервів на підвищення ефективності використання основних засобів та якіснішого прийняття управлінських рішень.

Перспективи подальших досліджень

Автоматизація облікових процедур має важливе наукове та практичне значення. Незважаючи на значний розвиток автоматизації бухгалтерського обліку, такі господарські операції, як облік зменшення (відновлення) корисності, досі не автоматизовані. Тому автоматизація цих операцій може бути об'єктом подальших досліджень.

1. Войнаренко М. П. Особливості впровадження комп'ютерної форми обліку на підприємстві / М. П. Войнаренко, В. Г. Лопатовський // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 3. – Ч.2., Т. 1. – С. 72–76. 2. Івахненко С. Сучасні інформаційні технології управління

підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики / С. Івахненко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 4. – С. 52–58. 3. Мних Є. Концепція побудови комп'ютерної інформаційної системи обліку діяльності корпорацій / Є. Мних, О. Брадул // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 41–45. 4. Нападовська Л. В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці : моногр. / Л. В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 224 с. 5. Пантелеєв В. П. Внутрішній аудит : навч. посіб. / В. П. Пантелеєв, М. Д. Корінко; за ред. В. О. Шевчука. – К, 2006. – 247 с. 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // Бухгалтерія. Збірник систематизованого законодавства. – 2007. – № 1. – С. 101–105. 7. Чалий І. Корисність активів: зменшуємо та відновлюємо / І. Чалий // Все про бухгалтерський облік. – 2006. – № 31. – С. 49–53. 8. Зубілевич С. Зменшення корисності активів / С. Зубілевич // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 2. – С. 9–13.

УДК330.3+658.3.005.95

Н. С. Лушак

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра менеджменту організацій

НАРОЩУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

© Лушак Н. С., 2012

Проаналізовано сучасні тенденції у інноваційних системах світових економік. Досліджено місце і роль інтелектуального капіталу в стратегіях інноваційного розвитку різних країн. Визначено проблеми у галузі розвитку інтелектуального капіталу в Україні та наведено концепцію ефективного “менеджменту знань”.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, інноваційний розвиток, “менеджмент знань”, відкрита інноваційна система

INTELLECTUAL CAPITAL INCREASING FOR INNOVATION MODERNIZATION OF UKRAINIAN ECONOMY

© Lushchak N., 2012

Analysis of current trends in innovation systems of global economies is organized. Place and role of intellectual capital in the innovation strategies of various countries are studied. Problems in the development of intellectual capital in Ukraine are defined and the concept of an effective “knowledge management” is shown.

Key words: intellectual capital, innovative development, “knowledge management”, open-innovation system.

Постановка проблеми

Обов'язковою передумовою в Україні для ефективних інноваційних перетворень є проведення системних процесів модернізації економіки, рушійною силою яких є інтелектуальний капітал держави. На жаль, дані свідчать, що, незважаючи на високий рівень людського потенціалу, у нашій країні не сформовано ефективного “менеджменту знань” на макро- та мікрорівнях,